

2^ο ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ
**«ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΟΥ 21^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ»**

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ**

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

27 - 29 Μαρτίου 2015
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας

Το σύνολο του περιεχομένου των πρακτικών του παρόντος τόμου αποτελεί αντικείμενο πνευματικής ιδιοκτησίας (copyright) και διέπεται από τις εθνικές και διεθνείς διατάξεις περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Συνεπώς, απαγορεύεται ρητά η αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση της ΠΕΣΣ.

**2ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ**

*Εκπαιδευτικές πολιτικές
για το Σχολείο του 21^{ου} αιώνα*

**ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
27-29 ΜΑΡΤΙΟΥ 2015**

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ
ΤΟΜΟΣ Α΄**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Αλεξανδράτος Γεώργιος – Τσιβάς Αρμόδιος – Αρβανίτη-Παπαδοπούλου Τότα

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

Ξενοφώντος 15

Αθήνα, 10557

Τηλ.: 210-3229120

Ιστότοπος: www.pess.gr

e-mail: pess@pess.gr

ΑΘΗΝΑ 2016

ISSN: 2408-0543

2ο Επιστημονικό Συνέδριο Πανελληνίας Ένωσης Σχολικών Συμβούλων

Η διοργάνωση του Συνεδρίου αποτελεί συνέχεια των δράσεων της ΠΕΣΣ, μετά την επιτυχή διεξαγωγή του 1^{ου} Συνεδρίου στην Κόρινθο τον Νοέμβριο του 2013, στην προσπάθεια των Σχολικών Συμβούλων να συμβάλλουν ενεργά στο δημόσιο διάλογο για τη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Το 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Πανελληνίας Ένωσης Σχολικών Συμβούλων (Π.Ε.Σ.Σ) στοχεύει στην προσέγγιση των σύγχρονων επιστημονικών παραδοχών και ερευνητικών δεδομένων σχετικά με το πεδίο των εκπαιδευτικών πολιτικών, τη συνδιαμόρφωση προτάσεων για τη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα και την ανάδειξη της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας. Οι εκπαιδευτικές πολιτικές αναφέρονται σε σημαντικές όψεις της διδακτικής και παιδαγωγικής διαδικασίας, οι οποίες προσδιορίζονται από την επικράτηση συγκεκριμένων κάθε φορά θεσμικών επιλογών, πρακτικών και προσεγγίσεων, η κατανόηση των οποίων διαμορφώνει πρόσφορο έδαφος συζητήσεων και ανταλλαγής απόψεων και συνεισφέρει πολύπλευρα στο εκπαιδευτικό έργο.

Το Συνέδριο απευθύνεται στην επιστημονική και εκπαιδευτική κοινότητα και θα διεξαχθεί στις 27-29 Μαρτίου 2015, στη Θεσσαλονίκη, σε συνεργασία με το Περιφερειακό Τμήμα της ΠΕΣΣ στην Κεντρική Μακεδονία (ΠΕ.Τ. Κ. Μακεδονίας), τη συμπαράσταση της Περιφερειακής Διεύθυνσης Α'/θμιας και Β'/θμιας Εκπαίδευσης Κ. Μακεδονίας, και του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Το Συνέδριο τελεί υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων και του Υπουργείου Μακεδονίας και Θράκης.

ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Το 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΠΕΣΣ φιλοδοξεί να αποτελέσει βήμα ουσιαστικού διαλόγου μεταξύ των μελών της ακαδημαϊκής και εκπαιδευτικής κοινότητας, με την παρουσίαση ερευνητικών εργασιών, θεωρητικών μελετών και αναλύσεων που αφορούν στο σχεδιασμό, χάραξη και εφαρμογή των εκπαιδευτικών πολιτικών στο ελληνικό σχολείο κατά τη δεύτερη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα.

Θεματικές ενότητες:

- Σχεδιασμός, εφαρμογές, πρακτικές Εκπαιδευτικών Πολιτικών
- Είδη και μορφές εκπαιδευτικών πολιτικών
- Θεωρητικές παραδοχές και ερευνητικές προσεγγίσεις
- Εκπαιδευτικές πολιτικές και Αναλυτικά Προγράμματα
- Εκπαιδευτικές πολιτικές και Σύγχρονες Διδακτικές Προσεγγίσεις
- Εκπαιδευτικές πολιτικές και Ειδική Αγωγή
- Εκπαιδευτικές πολιτικές και αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική διαδικασία
- Εκπαιδευτικές πολιτικές και Πολυγραμματισμοί
- Εκπαιδευτικές πολιτικές και Επαγγελματική Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών
- Εκπαιδευτικές πολιτικές και Αξιολόγηση

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

.Σ. Π.Ε.Σ.Σ.

Αλεξανδράτος Γεώργιος, Πρόεδρος
Βαβέτση Σοφία
Αρβανίτη – Παπαδοπούλου Τότα
Ορφανός Πέτρος
Μακαντάσης Θεμιστοκλής
Γιαλούρης Παρασκευάς
Ζαμπετάκη Λήδα
Κάππος Γιάννης
Κατωπόδης Απόστολος
Μπαραλός Γιώργος
Σακελλαροπούλου Εύη

.Ε. Π.Ε.Τ. Κ. Μακεδονίας

Τσιβάς Αρμόδιος, Πρόεδρος
Μανιάκας Θεόδωρος
Ντάνης Απόστολος
Ακριτίδης Νίκος

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βουγιουκλής Θωμάς, Καθηγητής, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Βρεττός Γιάννης, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών- ΕΚΠΑ
Γαλανάκη Ευαγγέλια, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Αθηνών-ΕΚΠΑ
Γιαλούρης Κωνσταντίνος, Αν. Καθηγητής, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Γιαλούρης Παρασκευάς, Σχολικός σύμβουλος, π. Πρόεδρος ΠΕΣΣ
Γιαννικοπούλου Αγγελική, Αν. Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Αθηνών-ΕΚΠΑ
Δαγδιλέλλης Ευάγγελος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-ΠΑΜΑΚ
Δράκος Γεώργιος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών-ΕΚΠΑ
Ζαχαριάδης Θεοδόσης Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών-ΕΚΠΑ
Κακανά Δόμνα- Μίκα, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Καλαβάσης Φραγκίσκος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Καλογήρου Γεωργία, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Αθηνών- ΕΚΠΑ
Καλούρη Ουρανία, Καθηγήτρια, ΑΣΠΑΙΤΕ
Κασιμάτη Αικατερίνη, Επίκουρη Καθηγήτρια, ΑΣΠΑΙΤΕ
Κάτσης Αθανάσιος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Καψάλης Γεώργιος, Πρύτανης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Κέκκερης Γεράσιμος, Καθηγητής, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Κιγτσιολόγλου Αικατερίνη, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-ΑΠΘ
Κολιάδης Εμμανουήλ, Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών-ΕΚΠΑ
Κοντάκος Αναστάσιος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Κορναράκης Κωνσταντίνος, Αν. Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών-ΕΚΠΑ
Κουτσογιάννης Δημήτριος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-ΑΠΘ
Κρασσάς Στέλιος, Σχολικός σύμβουλος, π. Πρόεδρος ΠΕΣΣ
Κωνσταντίνου Χαράλαμπος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Λεμονίδης Χαράλαμπος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Λενακάκης Αντώνιος, Επ. Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-ΑΠΘ
Λουκέρης Διονύσιος, Σύμβουλος Ι.Ε.Π.
Μαλαφάντης Κωνσταντίνος, Αν. Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών-ΕΚΠΑ
Μαντάς Παναγιώτης, Σύμβουλος Ι.Ε.Π.
Ματσαγγούρας Ηλίας, Ομ. Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών-ΕΚΠΑ
Μαυροσκούφης Δημήτριος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-ΑΠΘ
Μητακίδου Χριστοδούλα, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-ΑΠΘ
Μικρόπουλος Αναστάσιος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Μπαγάκης Γιώργος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Μπάκας Θωμάς, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Μπάμπαλης Θωμάς, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών-ΕΚΠΑ
Μπαραλός Γιώργος, Σχολικός Σύμβουλος, π.Πρόεδρος ΠΕΣΣ
Μπόντη Ελένη, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-ΑΠΘ
Μπότσαρη- Μακρή Ευανθία, Καθηγήτρια, ΑΣΠΑΙΤΕ
Μπότσογλου Καφένια, Αν. Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Νικολαντωνάκης Κωνσταντίνος, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο
Μακεδονίας
Παγγέ Τζένη, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Παπαδόπουλος Γιώργος, Επίκουρος Καθηγητής, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Πάτσιου Βίκυ, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Αθηνών-ΕΚΠΑ
Πλακίτση Αικατερίνη, Αν. Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Πολυχρονοπούλου Σταυρούλα, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Αθηνών
Πόταρη Δέσποινα, Αν. Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Αθηνών-ΕΚΠΑ
Σακελλαρίου Μαριγούλα, Αν. Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Σκούρας Αθανάσιος, Σύμβουλος Ι.Ε.Π.
Σούλης Σπυρίδων, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Σταθοπούλου Χαρά, Αν. Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας Τζήκας
Χρήστος, Αν. Καθηγητής Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκης-ΑΠΘ Τρέσσου
Ευαγγελία, Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκης-ΑΠΘ Τριάντου –
Καψωμένου Ιφιγένεια, Αν. Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Τσιτσιγκός Σπυρίδων, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών-ΕΚΠΑ Τσολακίδης
Κωνσταντίνος, Αν. Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου Τύπας Γιώργος,
Σύμβουλος Ι.Ε.Π.
Φυριπής Εμμανουήλ, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών-ΕΚΠΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Δάβουλου Μαρία, Δεστούνη Αικατερίνη, Ζήγρα Έφη, Σούκου Αθανασία, Τσιακίρη
Τάνια
Αγγελίδου Αναστασία, Βάκουλη Ελένη, Βογιατζή Ειρήνη, Κουρέλης Παναγιώτης,
Ντάνη Γεωργία, Τσιβά Ναταλία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΠΕΣΣ		1
ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ		
Καψάλης Γεώργιος	Προβληματισμοί για το παρόν της Νέας Ελληνικής Γλώσσας	6
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ, ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ		
Αλεξάνδρου Σμαρώ	Οι διαδικασίες διαμόρφωσης της εκπαιδευτικής πολιτικής και ο σχεδιασμός μιας ενιαίας πρότασης για την αναβάθμιση της Εκπαίδευσης	19
Βέλκου Κυριακή	Ετήσιος Προγραμματισμός της Σχολικής Μονάδας στον χώρο της Προσχολικής Εκπαίδευσης: Μια εναλλακτική πρόταση με βάση το μοντέλο των Οργανωτικών Κέντρων στην Εκπαίδευση	32
Βοϊνέσκου Ζαχαρούλα Κούρου Μένη Τσαμπάζη Παναγιώτα Σταθούλια Παναγιώτα	Η υλοποίηση ενός καινοτόμου προγράμματος φυσικής αγωγής στην προσχολική ηλικία ως ανταπόκριση στις εκπαιδευτικές πολιτικές για την αναβάθμιση της ποιότητας στην εκπαίδευση Θέματα ηγεσίας και εκπαιδευτικής αλλαγής στο	38
Δάβουλου Μαρία	ελληνικό ολοήμερο νηπιαγωγείο – Αντιστάσεις, συγκρούσεις και ο ρόλος της/του προϊσταμένης/νου	49
Δαρόπουλος Απόστολος	Τα τρία Ά(λφα) της εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ελλάδα	59
Δημητρακάκης Κωνσταντίνος	Η «Εσωτερική Εκπαιδευτική Πολιτική» της Σχολικής Μονάδας. Όρια και Δυνατότητες.	67
Ζάγκα Ελευθερία	Προγράμματα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα του Λυκείου και Τράπεζα Θεμάτων: Βίοι παράλληλοι	80
Ζυγούρη Έλενα Καζταρίδου Αλίκη	Σχολική βία και εκφοβισμός: Έρευνα καταγραφής και ανάλυσης των χαρακτηριστικών και των παραμέτρων του φαινομένου σε μαθητές Ε΄ και Στ΄ των Δημοτικών Σχολείων της Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς.	91
Κλειδαρά Μαρία	Εκπαιδευτική Πολιτική και Καινοτομία Αναντιστοιχίες στα περιεχόμενα της εσωτερικής και εξωτερικής μεταρρύθμισης: Το παράδειγμα του μαθήματος της Λογοτεχνίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Οι συνεργασίες των ειδικοτήτων στην προώθηση της	106
Κουντουρά Νικολίνα	διαθεματικότητας και της ενιαιοποίησης της γνώσης. Το παράδειγμα της εφαρμογής ενός καινοτόμου προγράμματος φυσικής αγωγής στην προσχολική αγωγή Διευρυμένη λειτουργία ως τις 15.00: το επόμενο βήμα	116
Κούρου Μένη Γεωργάκη Αλεξάνδρα Θανασούλιας Ανδρέας Φιλίππου Φίλιππος	διαθεματικότητας και της ενιαιοποίησης της γνώσης. Το παράδειγμα της εφαρμογής ενός καινοτόμου προγράμματος φυσικής αγωγής στην προσχολική αγωγή Διευρυμένη λειτουργία ως τις 15.00: το επόμενο βήμα	126
Κωνσταντινίδου Θεοδώρα	επόμενο βήμα	136
Λαπούσης Γεώργιος Πέτσιου . Ελισάβετ Βελεγράκη Κ. Άννα	Διοίκηση Σχολείων με Πολυπολιτισμική Σύθεση	147
Λουλακάκη Ειρήνη	Εκπαιδευτική Φιλοσοφία και Εκπαιδευτική Πολιτική: η	156

	ευθυγράμμισή τους ως προϋπόθεση επιτυχίας κάθε καινοτομίας	
Μανιάκας Μ. Θοδωρής	Συμβουλευτική και Κοινωνική Ανθρωπολογία	166
Μαρκογιαννάκη Γ. Χαρίκλεια Κουτρούκης Α. Θεόδωρος	Ηγετικές-διοικητικές ικανότητες και ο νέος ρόλος του διευθυντή της σχολικής μονάδας	176
Μπαδιερिताκή Μαρία	Ο ρόλος και η συμβολή της εκπαιδευτικής μονάδας του Νηπιαγωγείου και του αντίστοιχου Σχολικού Συμβούλου προς ένα αποκεντρωτικό Εκπαιδευτικό Σύστημα Η παρουσία ψυχολόγου στο δημοτικό	185
Μπαμπίλα Ελένη Τερζοπούλου Αγάπη	σχολείο μέσω του θεσμού του κοινωφελούς χαρακτήρα	198
Μπούσιος Κωνσταντίνος	Η συμβολή του Σχολικού Συμβούλου στην διαμόρφωση σχολικού κλίματος	208
Μπούτση Μαρία Κουτή Μαρία	Ο Σουρεαλισμός στο Νηπιαγωγείο. Ένα πρόγραμμα συνεργασίας νηπιαγωγείου-οικογένειας	217
Μυλωνάς Μ. Δημήτρης	Παιδαγωγικές-εκπαιδευτικές ωφέλειες και αδυναμίες από τη λειτουργία Θερινών Σχολείων – Το Θερινό Περιβαλλοντικό Σχολείο της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης	228
Νάκος Κωνσταντίνος	Ελληνικοί και διεθνείς μαθητικοί διαγωνισμοί Scientix: η κοινότητα για την εκπαίδευση των Φυσικών Επιστήμων στην Ευρώπη Ενδοσχολική βία και η	237
Νίκου Α. Σταύρος	αντιμετώπιση της. Πρώτες σκέψεις και συμπεράσματα από την πιλοτική εφαρμογή του φινλανδικού προγράμματος KiVa σε σχολεία του Ν. Χανίων Κυνηγι θησαυρού στο μουσείο – Μια διδακτική παρέμβαση	248
Ντούλια Αθηνά Ανδρεάδου Χαρά Γερούκη Μαργαρίτα	σε μουσειακό περιβάλλον	254
Πέτσκου Βασιλική Γερούκη Μαργαρίτα	Η εκπαίδευση σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης. Το αναθεωρημένο σχολείο και η αυθεντικότητα Ηθικά	267
Πίλουρης Παναγιώτης	και κοινωνικά διλήμματα για το εγχείρημα της αποκεντρωμένης εκπαιδευτικής πολιτικής	277
Ραμουτσάκη Α. Ιωάννα	Προετοιμασία και ανάπτυξη σχολικών ηγετών. Συγκριτική προσέγγιση.	287
Ράπτης Νικόλαος Ψαράς Χαράλαμπος	Ο ρόλος του Σχολικού Συμβούλου στην ανάπτυξη κλίματος συνεργασίας στις σχολικές μονάδες ευθύνης του και στην αποτελεσματική διαχείριση των συγκρούσεων που αναπτύσσονται μέσα στο σχολικό περιβάλλον. Μελέτη περίπτωσης: ΕΠΑΛ Καισαριανής	295
Σιγανού Άννα	Βασικοί άξονες πετυχημένων πολιτικών παρέμβασης για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού	304
Σιομπότη Μαρία Σαμσάρη Ελένη Σαμσάρης Πέτρος	Όψεις της κρίσης της Δημοκρατίας σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης. Η συμβολή της Πολιτειότητας και της Υπερ-Ετερότητας για τις εκπαιδευτικές πολιτικές.	314
Σπηλιωτοπούλου Κωνσταντίνα	Η συμμετοχή σε Εξωσχολικές Δραστηριότητες, παράγοντας ερμηνείας των αποτελεσμάτων Ευζην στο Ν. Λέσβου Εκπαιδευτική Πολιτική και Νησιωτικότητα.	325
Τσιόπας Ιωάννης Οικονομίδης Αγάπιος	Ο ρόλος	335
Χαβιάρης Κ. Νίκος		344

Σαμουηλίδου Ευδοκία	του Σχολικού Συμβούλου	
Χατζηνικολάου Σοφία Ηλιάδου Νικολέττα Παπαδέλη Χρύσα	Μια καινοτόμα πρόταση για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σχολικής βίας στην Α/θμια Εκπαίδευση: Σχολική διαμεσολάβηση	352
Χουρίδου Πολυξένη	«Τα ζώα του Γέροντα», ένα παραμύθι ενσυναίσθησης και φιλοζωίας.	363
Ψαράς Χαράλαμπος	Αναπτύσσοντας Αποτελεσματικές Επαγγελματικές Κοινότητες Μάθησης	370
Μπερεδήμας Παναγιώτης	Καινοτομία και δημιουργικότητα στο Ελληνικό σχολείο. Η θέση των καλλιτεχνικών μαθημάτων στο Σχολείο.	379
ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ		
Γεωργαλής Ε. Ευάγγελος	Εκπαιδευτικές πολιτικές: τάσεις και κατευθύνσεις	388
Δανιηλίδου Νταίζη Μπενέκου Πολυξένη	Ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές πολιτικές για την ισότητα των δύο φύλων	398
Ίκκου Χρυσάνθη	Πολιτικές στην εκπαίδευση, μετανεωτερικότητα και νέο δημόσιο μάνατζμεντ	410
Κορέτση Ελένη Φιλιππουπολίτου Ειρήνη	Διατροφικοί παράγοντες που σχετίζονται με τη σχολική επίδοση των μαθητών	420
Μαναριώτης Χρήστος Παπαγεωργίου Κωνσταντίνος	Η μετάβαση από το δημοτικό στο γυμνάσιο	428
Μανουσαρίδης Ζαχαρίας Μπασδεκίδης Α. Χρήστος Στεφανίδης Βασίλειος	Επισκόπηση και κριτική θεώρηση τριών μοντέλων διαχείρισης τάξης	439
Μποταίτη Αρετή	Η εκπαιδευτική πολιτική για την ισότητα των φύλων στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα	451
Παντέρα Μαρία	Η διαπολιτισμική προσέγγιση στην ευρωπαϊκή και ελληνική εκπαιδευτική πολιτική. Μια ιστορική αναδρομή	463
Σιμιτζή-Δέλλα Ελευθερία	Η εφαρμογή της εσωτερικής εκπαιδευτικής πολιτικής σε ένα αποκεντρωτικό ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	474
Τσουρής Νίκος	Το Νέο Μοντέλο των Πειραματικών Σχολείων: Αναμόρφωση ή Παραμόρφωση;	483
Πηνελόπη Ξανθίδου	Η διαφοροποιημένη διδασκαλία ως αντικείμενο ενδοσχολικής επιμόρφωσης στα πλαίσια του επιμορφωτικού ρόλου του Σχολικού Συμβούλου	492
ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ		
Ακριτίδης Νικόλαος Καψοκαβάδης Κωνσταντίνος Κούρτης Παρασκευάς	Οι πρωταγωνιστικοί ρόλοι των δύο φύλων στα σύγχρονα σχολικά εγχειρίδια των Θρησκευτικών στο Δημοτικό σχολείο	506
Αλέτρας Νικόλαος Γερασάκη Σταυρούλα	Ο σχολικός εκφοβισμός ως σύμπτωμα της βίας που κυριαρχεί στην κοινωνία – Το σινεμά ως προπαγάνδα κατά του bullying	516
Αναστασοπούλου Ελένη	Η σχέση της εκπαιδευτικής πολιτικής με τη ρητορική του ευρωπαϊκού και διεθνούς λόγου Εκπαιδευτικές πολιτικές και αριστοτελική «φρόνησις»: Μια δοκιμή αναζωογόνησης του ερωτήματος για το θεμέλιο της εκπαιδευτικής πολιτικής και τον ρόλο του	522
Βλάχος Δημήτριος		532

	Σχολικού Συμβούλου στον σχεδιασμό και την υλοποίησή της	
Δαρβούδης Αθανάσιος	Ο επαγγελματικός Χρόνος των διευθυντών σχολείων και η σημασία της ορθής αξιοποίησής του.	543
Δελέγκος Νικόλαος Θεοδωροπούλου Ιωάννα Στεφανόπουλος Σωτήρης	Τα εικαστικά στο Δημοτικό Σχολείο. Θεωρητικές προσεγγίσεις, ερευνητικά δεδομένα και προοπτικές	549
Ηλίας Ιωάννης	Η αθέατη πλευρά της διαφοροποίησης των σχολικών επιδόσεων & της κοινωνικής αναπαραγωγής. Διαδικασίες εκλογίκευσης.	558
Καλπίδης Ιωάννης Τσιπούρας Στυλιανός	Τα Βιολογικά Νευρωνικά Δίκτυα επικοινωνούν δυαδικά Υπάρχει κάποια καλύτερη εναλλακτική στο σχολείο του σήμερα;	569
Καμπακάκη Ευαγγελία		579
Κατσιφή-Χαραλαμπίδη Σπυριδούλα Κατερέλος Γιάννης	Σχέση εμφάνισης και επίδοσης: Ο μηχανισμός της κατηγοριοποίησης, της προσδοκίας και της επιβεβαίωσης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	587
Κόπτης Αλέξανδρος Τζουμάκα Αλεξάνδρα Τακαρίδης Στέλιος	Ενισχυτική διδασκαλία στο Δημοτικό Σχολείο – Μια πιλοτική εφαρμογή αναβάθμισης της εφαρμογής της και της αποτελεσματικότητάς της Ένα εκπαιδευτικό	597
Κουμπάρου Χρυσάνθη	«Πείρ@μα» Εκπαιδευτική πολιτική προς αναζήτηση	609
Κοψιδά-Βρεττού Παρασκευή	μιας σύγχρονης οικουμενικής ανθρωπιστικής παιδείας Μελέτη περίπτωσης: Το θέμα της	614
Λαφάρα Αναστασία	συνεργασίας των εκπ/κών στο πλαίσιο της φοίτησης παιδιών που ζουν σε ιδρύματα Δομημένες εξωσχολικές δραστηριότητες και σχολική επίδοση	625
Μιχαηλίδης Γεώργιος		633
Μπέση Μαρίνα Σαϊτή Σοφία	Σχολική Βία και Εκφοβισμός: Απόψεις Εκπαιδευτικών Α/θμιας Εκπαίδευσης στην Ήπειρο Εκπαιδευτική	641
Ορφανός Χάρις	πολιτική της Γαλλίας για τη πρακτική άσκηση στο Επαγγελματικό Λύκειο (η περίπτωση του ηλεκτρολόγου)	653
Παλάζη Β. Χρυσάνθη	Αυτοεκτίμηση και επίδοση στο σχολικό περιβάλλον	660
Παναγιώτου Κ. Άννα	Ένταξη μαθητών με αναπηρία στις τάξεις Φυσικής Αγωγής του γενικού σχολείου	671
Παπαμιχαήλ Δημ. Μαρία	Η Αξιοποίηση του Λαϊκού Πολιτισμού για την Κατάκτηση του Γραμματισμού στη Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης ή Ξένης Γλώσσας. Σύνοψη Λαϊκού Πολιτισμού, Εκπαιδευτικής Πράξης και Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών: ΑΠΣ-ΔΕΠΠΣ (2003), ΑΠΣΑΠΜ (1999), ΝΑΠΣ (2011), Διαπολιτισμικά ΑΠΣ Εξωτερικού (1977-2004).	678
Παρασκευόπουλος Θεόδωρος	Το μαθησιακό στυλ των εκπαιδευτικών ως παράγοντας σχεδιασμού και υλοποίησης των επιμορφωτικών προγραμμάτων τους.	690
Παρασκευόπουλος Μαρίνος Μπίλια Αγγελική Παρασκευοπούλου Πηνελόπη	Σχολικός εκφοβισμός. Οι απόψεις των μαθητών ως παράγοντας διαμόρφωσης εκπαιδευτικού σχεδιασμού.	702

Πατσάλης Χρήστος Παπουτσάκη Καλλιόπη	Διαχείριση των συγκρούσεων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Ο ρόλος της Διεύθυνσης των σχολικών μονάδων	713
Σαμαρά Βασιλική	Διερεύνηση της φωνολογικής επίγνωσης παιδιών προσχολικής ηλικίας	724
Σάρρας Σπυρίδων	Επιμόρφωση και επαγγελματική κατάρτιση των εκπαιδευτικών με παιγνιώδεις δραστηριότητες και συνεργατική μάθηση	737
Σεραφείμ Ευαγγελία	Διδακτική μεθοδολογία και αποτελεσματική διδασκαλία. – Ανίχνευση στοιχείων της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης.	751
Σπανός Εμμ. Αντώνης	Κανόνες και Στρατηγικές που θα μπορούσαν να εφαρμόζουν οι γονείς για να διαχειρίζονται τους εφήβους	762
Τσιμπλιάρης Ευστάθιος	Σχολική Βελτίωση στα ΕΠΑΛ. Θεωρία και πραγματικότητα. Μια ερευνητική προσέγγιση	766
Τσίνας Ευάγγελος	Αυτο-αξιολόγηση μαθητή: συγκριτική μελέτη απόψεων μαθητών, δασκάλων και γονιών, ερευνητική προσέγγιση	780
Τσούση Ελένη -Ξένη Υφαντή Μοσχάνθη Βαγή- Σπύρου Ευφροσύνη Κουτή Μαρία	Ο εθελοντισμός ως κοινωνική δράση στο νηπιαγωγείο.	791
Τυριακίδου Πολυνίκη Τσιαπλές Νικόλαος	Το γραφειοκρατικό μοντέλο διοίκησης στο ελληνικό ολιγοθέσιο δημοτικό σχολείο του 2015. Έννοια του παρελθόντος, ή καθημερινότητα; Έρευνα σε ολιγοθέσια δημοτικά σχολεία των Νομών Βοιωτίας και Εύβοιας	802
Φώτη Παρασκευή	Μια διδακτική προσέγγιση διδασκαλίας στην προσχολική εκπαίδευση, βασισμένη στις Νευροεπιστήμες και τη Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης.	810
Χαϊδεμένου Ελένη	Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης για την εφαρμογή των Τ.Π.Ε στην εκπαίδευση	821
Χαντζή Σταυρούλα	Η μη λεκτική αμεσότητα του εκπαιδευτικού ως παράγοντας βελτίωσης του κλίματος της τάξης στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση - Η περίπτωση της Λακωνίας	830
Χατζηλιάς Χρήστος Τονοζλή Πασχαλίνα Τσέλιου Χριστίνα	Η Νεοελληνική Γλώσσα στο Γυμνάσιο: σκέψεις και προβληματισμοί για το διαθέσιμο χρόνο διδασκαλίας	842
Χρυσάφη Βαρβάρα Κόπτης Αλέξανδρος	Η εκπαιδευτική προσέγγιση EMILE στην ελληνική πραγματικότητα. Μια πιλοτική εναλλακτική πρόταση ταυτόχρονης εκμάθησης γνωστικών αντικειμένων και ξένων γλωσσών	853
Παγώνη Παρασκευή Κεφαλίδου Άρτεμις Παπαχρήστος Κώστας	Ο ρόλος των Εκπαιδευτικών στην εκπαιδευτική και κοινωνική ένταξη των αλλόγλωσσων μαθητών	861
Ποζουκίδης Νικόλαος	Τα βιβλία Αγγλικής Γλώσσας για το Δημοτικό Σχολείο ως παράγοντας κοινωνικής οργάνωσης της σχολικής	882

	τάξης	
Τριπολιτάκης Μ. Κωσταντίνος	Εκπαιδευτικές Πολιτικές για τη Διδακτική των Ξένων Γλωσσών στη Δημόσια Εκπαίδευση: Η Περίπτωση της Ελλάδας (από τη Μεταπολίτευση έως και τη Σύγχρονη Εποχή)	892
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ		908

Τα τρία Άλφα) της εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ελλάδα

Δαρόπουλος Απόστολος

Δρ. Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης, M.Ed., Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε.
ardaro@otenet.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη αναλύει και ερμηνεύει την **Ασυνέχεια**, την **Ασυνέπεια** και τις **Αντιφάσεις** (τα τρία **A**) τα οποία κυριαρχούν και χαρακτηρίζουν την άσκηση της εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ελλάδα. Υιοθετείται το εννοιολογικό σύστημα του Basil Bernstein έχοντας ως θεωρητική βάση την έννοια του παιδαγωγικού μηχανισμού, ως ένα σύστημα σχετιζόμενων κανόνων που συγκροτείται από κανόνες κατανομής, κανόνες αναπλαισίωσης (επίσημο και παιδαγωγικό πεδίο) και κανόνες αξιολόγησης. Καταγράφεται η απουσία όλων εκείνων των προϋποθέσεων που θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση οικοδόμησης ενός αξιόπιστου εκπαιδευτικού συστήματος. Το πεδίο της εκπαίδευσης είναι χώρος αντιπαράθεσης και ενίοτε σφοδρών συγκρούσεων μεταξύ κοινωνικών φορέων, συνδικαλιστικών ομάδων, πολιτικών κομμάτων. Κύριος στόχος ο έλεγχος, η επιβολή. Η αποτυχία της εκπαιδευτικής πολιτικής δεν μπορεί να ιδωθεί μόνο ως αποτυχία μιας παραμέτρου του πεδίου της πολιτικής, αλλά είναι αποτυχία ευρύτερων διαστάσεων και συνεπειών, είναι αποτυχία ολόκληρης της κοινωνίας. Η επισήμανση ότι ο χώρος της εκπαίδευσης, ως χώρος και ιδεολογικών συγκρούσεων, δημιουργεί τέτοιου είδους «δυσλειτουργίες» δεν δικαιολογεί, εξαιτίας των αναμενόμενων ιδεολογικών διαφοροποιήσεων, την ελλειμματική δράση της πολιτείας ως συντεταγμένης οντότητας με σκοπούς, στόχους και προοπτική. Η μοναδική αισιόδοξη νότα σε αυτό το ανέλπιδο πλαίσιο είναι η διαπίστωση και αποδοχή του προβλήματος-προβλημάτων. Αυτό εμπεριέχει μία νότα ελπίδας, η οποία μπορεί να λειτουργήσει ως εφαλτήριο για μελλοντικές ενέργειες με προοπτική. Ευελπιστώντας, ιδιαίτερα στη σημερινή συγκυρία της πολυπαραγοντικής κρίσης που μαστίζει την ελληνική κοινωνία, ότι θεσμοί, φορείς, πρόσωπα, που έχουν ρόλο και λόγο, θα ενεργοποιηθούν και θα αποτρέψουν μία περαιτέρω υποβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης.

Λέξεις Κλειδιά: εκπαιδευτική πολιτική, παιδαγωγικός μηχανισμός, συναίνεση.

Εισαγωγή

Η σημερινή κρίση δεν ερείδεται μόνο στην οικονομική της διάσταση, δεν έχουμε να αντιμετωπίσουμε μόνο μία οικονομική κρίση, αλλά έχουμε μπροστά μας κρίση αξιών, κρίση νοημάτων, κρίση κοινωνική, κρίση πολιτισμική. «...Η κρίση είναι βαθιά κυρίως επειδή έχει τρωθεί ο αξιακός κώδικας: Κάθε είδους διευκολύνσεις και πελατειακές συμπεριφορές έχουν νομιμοποιηθεί ηθικά...»². Η διαπλοκή μεταξύ κυρίαρχων ομάδων της ελληνικής πολιτικής σκηνής και του πεδίου της οικονομίας

² Απόσπασμα από την ομιλία τού Προέδρου της Δημοκρατίας για τον εορτασμό των 35 χρόνων από την αποκατάστασή της, διαθέσιμο στο: <http://www.presidency.gr>

καταλήγει στην υπεράσπιση της καθεστηκυίας τάξης με έντονα στοιχεία διαφθοράς και νεποτισμού. Η δυσκαμψία της αγοράς, οι στρεβλώσεις του φορολογικού συστήματος ακόμη και πολλές κυβερνητικές παρεμβάσεις αντιστέκονται σε κάθε είδους μεταρρυθμίσεις (Mitsopoulos & Pelagidis, 2011), «Ποτέ πριν στην ιστορία του πολιτισμού δεν ασκήθηκε τόση πίεση πάνω στην εκπαίδευση ώστε να γίνει πιο παραγωγική σύμφωνα με τα αποκλειστικά κριτήρια της οικονομικής αγοράς» (Καραποστόλης, 2011: 199). Τα μέχρι στιγμής δεδομένα δεν παραπέμπουν σε μία παρενθετική κρίση, «ο άμεσος αλλά και μακροπρόθεσμος αντίκτυπος στη φτώχεια και στον κοινωνικό αποκλεισμό ενδέχεται να είναι βαθύς και μεγάλης διάρκειας» (Μπαλούρδος, 2011: 165) και όσοι δεν μπορέσουν να προσαρμοστούν θα περιθωριοποιηθούν (Λυγερός, 2011: 342-349). Παρόμοιες κρίσεις έχουν συμβεί σε πολλές οικονομίες στο παρελθόν και προσπαθώντας να αιτιολογήσει κάποιος τις λανθασμένες αποφάσεις που έχουν προηγηθεί μπορεί να τις ερμηνεύσει υιοθετώντας τις παρακάτω πέντε βασικές αιτίες:

- Η κοινωνία δεν κατόρθωσε να κάνει σωστές προβλέψεις από έλλειψη προηγούμενης εμπειρίας
- Αδυναμία κατανόησης του προβλήματος
- Τα αντιμαχόμενα συμφέροντα δεν επέτρεψαν τη λύση του προβλήματος
- Το σύστημα αξιών, τα στερεότυπα και οι αγκυλώσεις παρεμπόδισαν τη λύση του
- Το μέγεθος του προβλήματος υπερβαίνει τις δυνατότητες λύσης που οι κοινωνικοί φορείς διαθέτουν (Petraakis, 2012).

Σε ό,τι αφορά στην εκπαίδευση είναι γνωστό ότι η εκάστοτε εκλεγμένη κυβέρνηση υλοποιεί ή τουλάχιστον προσπαθεί να υλοποιήσει το πρόγραμμά της. Αν και η αποσπασματική προσέγγιση του τμήματος που αφορά στην εκπαιδευτική πολιτική ενέχει αρκετούς κινδύνους, αν αναλυθεί μεμονωμένα χωρίς να λάβει κανείς υπόψη του την ευρύτερη κοινωνική πραγματικότητα, εν τούτοις, στην εργασία αυτή θα επιχειρηθεί μία κριτική προσέγγιση κάποιων δεδομένων που σχετίζονται με την άσκηση της εκπαιδευτικής πολιτικής στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια (βλ. και Δαρόπουλος, 2010). Εκατό και πλέον χρόνια μετά φαίνεται ιδιαίτερα επίκαιρη η ρήση: «Ελληνική παιδαγωγική παράδοση σταθερή, εξακολουθητική, μελετημένη, που να μας δίνει τις κύριες γραμμές και τις λεπτομέρειες της μελλοντικής εξελίξεως, θεμέλια για μια νέα δημιουργία, σχεδόν δεν υπάρχει» (Γληνός, 1912: 203).

Θεωρητικό πλαίσιο

Ο παιδαγωγικός μηχανισμός για τον Bernstein (1990; 2000; Λάμνιας, 2002) είναι ένα σύστημα σχετιζόμενων κανόνων που συγκροτείται από κανόνες κατανομής, κανόνες αναπλαισίωσης (επίσημο και παιδαγωγικό πεδίο) και κανόνες αξιολόγησης. «Οι κανόνες κατανομής ρυθμίζουν τις σχέσεις ανάμεσα στην εξουσία, τις μορφές συνείδησης και τις πρακτικές» (Λάμνιας, 2002: 297), αν και καθορίζονται από το κράτος επιχειρούνται και γίνονται αλλαγές από διάφορες δυνάμεις αμφισβήτησης. Οι κανόνες αναπλαισίωσης ρυθμίζουν τη μετατροπή της επιστημονικής γνώσης σε

σχολική, ως διαμεσολάβηση μεταξύ πρωτογενούς και δευτερογενούς πλαισίου. Το πρωτογενές πλαίσιο, όπου λαμβάνει χώρα η πρωτογενής πλαισίωση, η οποία αναφέρεται στη διαδικασία ανάπτυξης, παραγωγής, διαμόρφωσης ιδεών και της ειδικής γνώσης. Το δευτερογενές πλαίσιο, πολυεπίπεδο, στο οποίο διακρίνονται η τριτοβάθμια, η δευτεροβάθμια, η πρωτοβάθμια και η προσχολική εκπαίδευση, όπου κάθε επίπεδο έχει τους δικούς του εξειδικευμένους φορείς. Τέλος, το πλαίσιο της αναπλαισίωσης λειτουργεί ως ο διαμεσολαβητής μεταξύ του πρωτογενούς και δευτερογενούς πλαισίου (Bernstein, 1990; βλ. και Λάμνιας, & Τσατσαρώνη 1999). Μπορεί να γίνει η διάκριση μεταξύ ενός επίσημου πεδίου αναπλαισίωσης (ORF – Official Recontextualizing Field) που εμπεριέχει την επίσημη εκπαιδευτική πολιτική και ενός παιδαγωγικού πλαισίου αναπλαισίωσης (PRF – Pedagogical Recontextualizing Field) που περικλείει τα τμήματα των πανεπιστημίων, επιστημονικά εκπαιδευτικά περιοδικά, ερευνητικά κέντρα, ιδρύματα που ασχολούνται με την εκπαίδευση κ.λπ. (Bernstein, 2000: 33). Η γνώση από ορισμένες ομάδες έχει τη νομιμοποίηση της μετάδοσης σε επόμενες γενιές μαθητών, έχει δηλαδή το προνόμιο να γίνει επίσημη γνώση. Έτσι η εκπαίδευση, ως θεσμός, παράγει και αναπαράγει μία «συμβιβαστική» γνώση (Apple, 2008). Η ιδιαίτερη βαρύτητα που αποδίδεται στη σχολική γνώση, η σχέση της με την επιστημονική και τη βιωματική γνώση, που έχουν διαφορετικά επίπεδα «εννοιολόγησης της πραγματικότητας» και ο τρόπος οικειοποίησής της είναι κομβικό σημείο (Αλεξίου, 2009). Τέλος, οι κανόνες αξιολόγησης δομούν την παιδαγωγική πρακτική καθορίζοντας τα κριτήρια (Bernstein, 1990 βλ. και Λάμνιας & Τσατσαρώνη 1998-1999). Σε κάθε έναν από τους παραπάνω στίβους υπάρχει ένας διαρκής αγώνας (επι)κυριαρχίας αφού το πεδίο της εκπαίδευσης είναι χώρος αντιπαράθεσης και ενίοτε σφοδρών συγκρούσεων μεταξύ κοινωνικών φορέων, συνδικαλιστικών ομάδων, πολιτικών κομμάτων. Κύριος στόχος ο έλεγχος, η επιβολή.

Εκπαιδευτική πολιτική

«Εκπαιδευτική πολιτική είναι το σύνολο των αρχών, κανόνων και διαδικασιών που έχουν σχεδιαστεί για την πραγματοποίηση ορισμένων στόχων μέσω του μηχανισμού των σχολείων» (Πολυχρονόπουλου, 1980: 309), ή «ένα σύνολο ειδικών αρχών και ενεργειών, σχετικά με τα εκπαιδευτικά ζητήματα, τα οποία θα ακολουθούνται ή που θα πρέπει να ακολουθηθούν και που έχουν ως σκοπό να επιφέρουν επιθυμητούς στόχους» (Trowler, 2003: 95). Μήπως, η εκπαιδευτική πολιτική είναι μία δυναμική διαδικασία με αντιθέσεις, αντιπαραθέσεις, μία διαδικασία στην οποία κυριαρχούν ερωτήματα όπως:

- Ποιοι είναι αυτοί οι επιθυμητοί στόχοι της εκπαίδευσης;
- Ποιος ή ποιοι καθορίζει/ουν αυτούς τους στόχους;
- Με ποιους τρόπους και με ποια μέσα θα επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι;

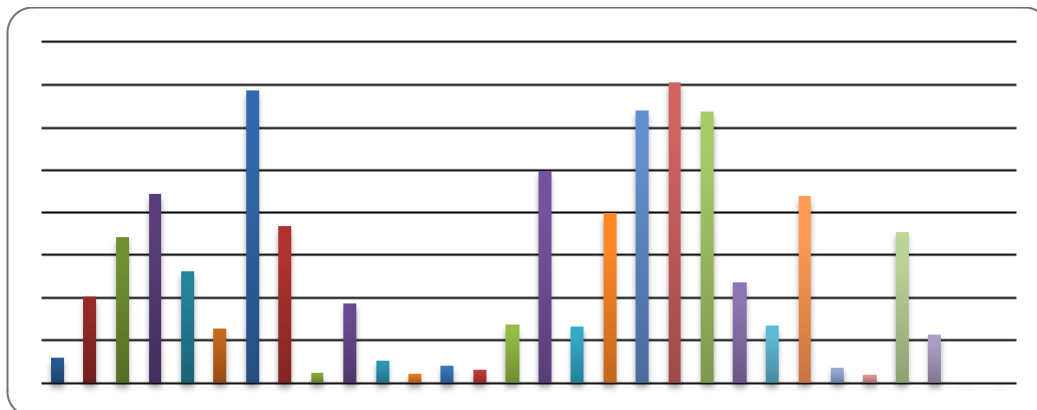
«Η πολιτική είναι και κείμενο και δράση, λέξεις και οι πράξεις, είναι αυτό το οποίο έχει θεσπιστεί καθώς επίσης και αυτό που προορίζεται να γίνει. Οι πολιτικές μένουν πάντα ανολοκλήρωτες καθώς σχετίζονται ή σχεδιάζονται στην «άγρια υπερβολή»

της τοπικής πρακτικής (Ball, 1994 στο Trowler, 2003) ή «...οι θεσμικές ρυθμίσεις και οι κοινωνικές πρακτικές που καθορίζουν και καθορίζονται από τη συγκρότηση του εκπαιδευτικού λόγου, τη δομή της εκπαίδευσης και τις παιδαγωγικές πρακτικές. Είναι το πεδίο όπου η εξουσία και οι κοινωνικές συγκρούσεις αποσαφηνίζουν το εκπαιδευτικό γίνεσθαι και, μέσω του κοινωνικού ελέγχου, το μετατρέπουν σε κοινωνικό γίνεσθαι. Είναι επίσης το πεδίο όπου το εκπαιδευτικό σύστημα, στα επιμέρους ή στο σύνολό του, συγκροτεί τον εξισωτικό και τον αναπαραγωγικό του χαρακτήρα» (Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, 1995: 11).

Οι δύο τελευταίοι ορισμοί, περί εκπαιδευτικής πολιτικής, εμπεριέχουν μια πιο σύνθετη προσέγγιση, μία δυναμική τοποθέτηση, αφού εμπεριέχουν στοιχεία διαπιστωτικά π.χ. «μένουν πάντα ανολοκλήρωτες», ή επισημαίνεται το συγκρουσιακό κοινωνικό πεδίο, ο κοινωνικός έλεγχος. Η αμφίδρομη αυτή σχέση πολιτικής και εκπαιδευτικού συστήματος είναι δεδομένη, κατ' άλλους υπάρχει απόλυτη εξάρτηση, δεν μπορεί να παραβλέπει όμως κανείς τα στοιχεία αυτονομίας του εκπαιδευτικού συστήματος και τις διαβαθμίσεις της αλληλεξάρτησης, άλλοτε πιο ισχυρή άλλοτε πιο ασθενής ανάλογα με την ιστορικο-κοινωνική συγκυρία που εξετάζεται.

Μία διαπίστωση είναι η αποδοχή της μη ύπαρξης απόλυτης συναίνεσης-ταύτισης στην άσκηση της επιθυμητής εκπαιδευτικής πολιτικής, αφού οι ιδεολογικές διαφορές, οι διαφορετικές φιλοσοφικές-κοινωνιολογικές αφετηρίες και προσεγγίσεις είναι λογικό να δημιουργούν αντιθέσεις. Υπάρχει υιοθέτηση διαφορετικών επιλογών, απόψεων, αντιλήψεων, στάσεων και συμπεριφορών. Από αυτό το σημείο όμως μέχρι την παντελή απουσία μιας κοινής βάσης διαλόγου, μερικής συναίνεσης και χάραξης μιας πολιτικής, τουλάχιστον, σε ζητήματα που θα αποτελούν ένα μίνιμουμ πεδίο εθνικών επιλογών και οι όποιες μεταβολές διαφοροποιήσεις θα γίνονται μόνο μετά από πολλή σκέψη και σύνεση υπάρχει διαφορά. Ο αρμόδιος για την υλοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής και υπεύθυνος γι' αυτό είναι ο εκάστοτε υπουργός παιδείας και θρησκευμάτων. Ας δούμε τα τελευταία χρόνια, από τη μεταπολίτευση και μετά, τόσο τις αλλαγές που έγιναν στην ηγεσία του υπουργείου, όσο και τη χρονική διάρκεια παραμονής ενός υπουργού παιδείας (από το 1974 έως και σήμερα) στη θέση του (Γράφημα, 1).

Γράφημα 1. Θητεία του Υπουργού Παιδείας σε ημέρες

Πηγή: Βάσει υπολογισμών από τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας της κυβέρνησης, διαθέσιμο στο <http://www.ggk.gov.gr>

Ο μέσος όρος παραμονής είναι 530 ημέρες!!! Αν λάβουμε υπόψη μας την προσωποκεντρική λειτουργία των υπουργείων στη χώρα μας (ταυτόχρονες αλλαγές γενικών γραμματέων, ειδικών γραμματέων, συμβούλων κ.λπ. με την αλλαγή ενός υπουργού της ίδιας κυβέρνησης!) αντιλαμβάνεται κανείς ότι δεν είναι δυνατόν σε ένα τέτοιο σύντομο χρονικό διάστημα να μπορέσει κάποιος να ενημερωθεί σε βάθος και ενδελεχώς, να δημιουργήσει-βελτιώσει τις (υπο)δομές και τις προϋποθέσεις εκείνες που θα αποτελέσουν τη βάση οικοδόμησης ενός αξιόπιστου εκπαιδευτικού συστήματος. Επιπροσθέτως, επιβεβαιώνεται η διατυπωθείσα άποψη του Κριαρά³ ότι «οι συχνές αλλαγές είναι κάτι άσχημο. Δεν προσφέρουν καμιά υπηρεσία. Χρειάζεται δυνατή σύμπνοια μεταξύ εκείνων που ρυθμίζουν τα εκπαιδευτικά πράγματα, ώστε η ρύθμιση να προχωρήσει στο καλύτερο δυνατό». Το σύνολο των επιχειρούμενων παρεμβάσεων είναι μέτρα και δράσεις επιλεκτικά, αποσπασματικά χωρίς να είναι ενταγμένα σε μία συστημική προσέγγιση ενός στρατηγικού σχεδιασμού. Η αδυναμία υλοποίησης ενός μακροπρόθεσμου σχεδιασμού, η έλλειψη συνέχειας, η απουσία συνέπειας, μήπως είναι βασικές παράμετροι των ποιοτικών χαρακτηριστικών ενός εκπαιδευτικού συστήματος με προοπτική; Ποια είναι τα δεδομένα;

□ Η εκπαίδευση στη χώρα μας ΔΕΝ αποτελεί (σε αντίθεση με τις επίσημες διακηρύξεις) μία από τις σημαντικές προτεραιότητες της ελληνικής πολιτείας. Η διαρκής υποχρηματοδότηση είναι αδιάψευστο αποδεικτικό στοιχείο. Οι δαπάνες για την Παιδεία, κατά το 2014, αποτελούν λιγότερο από το 2,7% του ΑΕΠ, όταν ο μέσος όρος των αντίστοιχων δαπανών στην Ευρώπη είναι σχεδόν διπλάσιος (Σκλάβος, 2014).

□ Η χρηματοδότηση των όποιων επιχειρούμενων δράσεων αφορούν, κατά κανόνα, μόνο μέσω προγραμμάτων ΕΣΠΑ (Εθνικό Συμβούλιο Ποιότητας για την Ανάπτυξη), αποσπασματικά, ευκαιριακά, ασύνδετα μεταξύ τους και όχι ενταγμένα σε έναν ευρύτερο κεντρικό σχεδιασμό. Τα προγράμματα αυτά έχουν περιορισμένο χρονικό εύρος υλοποίησης, χωρίς να υπάρχει μετά τη λήξη τους κάποια συνέχεια, ανατροφοδότηση.

□ Απουσία σταθερής διοικητικής (υπο)δομής, τόσο στην κεντρική διοίκηση του υπουργείου παιδείας όσο και στις περιφερειακές διευθύνσεις/διευθύνσεις εκπαίδευσης με εμφανείς τις συνέπειες αυτού του ελλείμματος. Εύλογα μπορεί να αναρωτηθεί κανείς: διοίκηση της Εκπαίδευσης ή εκπαίδευση της διοίκησης;

□ Αλλαγές σε ωρολόγια προγράμματα (π.χ. σχολείων ΕΑΕΠ) αυξομειώσεις σε ώρες μαθημάτων οι οποίες γίνονται όχι βάσει σχεδιασμού-προγραμματισμού αλλά βάσει των διαθέσιμων αδιόριστων εκπαιδευτικών(;) , πιέσεων αντίστοιχων κοινωνικών ομάδων(;).

³ Κριαράς, 10/04/2009 Ελευθεροτυπία.

- Η σύνταξη νέων προγραμμάτων σπουδών χωρίς την αξιολόγηση αυτών που ήδη εφαρμόζονται ή έχουν εφαρμοσθεί.
- Η συγγραφή νέων σχολικών βιβλίων χωρίς να προηγείται η αυτονόητη αξιολόγηση των παλαιότερων.
- Ο σχεδιασμός του ωρολογίου προγράμματος σε πλαίσιο προγραμματισμένου χρόνου και όχι του πραγματικού χρόνου της σχολικής τάξης.
- Η κομφορμιστική και μονοδιάστατη προσέγγιση τού ενός και μοναδικού διδακτικού εγχειριδίου.
- Μήνας Φεβρουάριος και συνεχίζονται προσλήψεις εκπαιδευτικού προσωπικού για κάλυψη πάγιων αναγκών!
- Η απουσία ενός κεντρικού σχεδιασμού και υλοποίησης στο βασικό πεδίο της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, ο σχεδιασμός και η εγκατάλειψη πιλοτικών προγραμμάτων επιμόρφωσης (Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης).
- Η διαπιστωμένη με χρονική καθυστέρηση ένταξη των Τ.Π.Ε. στα εκπαιδευτικά συστήματα των υπό ανάπτυξη χωρών, μεταξύ αυτών και της χώρας μας (Beqiri & Tahiri, 2014), θα μπορούσε να αξιοποιηθεί ως πλεονέκτημα, εάν η πολιτεία αξιοποιούσε την προηγηθείσα και αποκτηθείσα εμπειρία άλλων χωρών. Δυστυχώς, οι παλινωδίες σε αυτό το πεδίο, η εισαγωγή(;) και εγκατάλειψη της ένταξης του φορητού υπολογιστή στο γυμνάσιο, οι διαδραστικοί πίνακες, οι αμφιταλαντεύσεις στην υιοθέτηση μοντέλου εισαγωγής των τ.π.ε. είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα της έλλειψης σχεδιασμού, οργάνωσης, προγραμματισμού.
- Η επικέντρωση ως κυρίαρχου θέματος των «μεταρρυθμίσεων» του τρόπου εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Οι επιλογές στελεχών εκπαίδευσης με διαφορετικό κάθε φορά νομοθετικό πλαίσιο.

Αυτά τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της ασκούμενης εκπαιδευτικής πολιτικής επιτείνουν την αναπαραγωγή των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και τη διόγκωση των ιδιωτικών δαπανών της ελληνικής οικογένειας στον χώρο της εκπαίδευσης. Η γενικευμένη αυτή απαξίωση της εκπαίδευσης, η διάχυτη άρνηση του εκπαιδευτικού συστήματος θα μπορούσε να αρθεί με έναν στρατηγικό σχεδιασμό ευρείας αποδοχής με δράσεις που στοχεύουν σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Κομβικής σημασίας παράγοντας είναι η απουσία συναίνεσης και κυρίως η ασυμφωνία ακόμη και στο εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου. Θεωρείται η συναίνεση ως «...αποϊδεολογικοποίηση και σύμπραξη σε πρακτικές της εξουσίας και των κυρίαρχων ομάδων που διαιωνίζουν ένα σύστημα άδικο και άνισο;» (Φραγκούλης, 2010: 150) ή θα εκτιμηθεί ως στοιχείο κοινωνικής συνοχής σε ένα πλαίσιο που να μην χαρακτηρίζεται από εγωκεντρικές οπτικές αλλά να κυριαρχεί η επίτευξη κοινών στόχων βάσει της περίπτωσης;

Συμπεράσματα

Το πεδίο της εκπαίδευσης είναι χώρος όπου οι διάφορες κοινωνικές ομάδες προσπαθούν να αποκτήσουν προνομιακή θέση με αποτέλεσμα την ύπαρξη έντονων

αντιπαραθέσεων. Κύριο χαρακτηριστικό της εκπαιδευτικής πολιτικής στη χώρα μας η απουσία προγραμματισμού, οργάνωσης και συνέπειας αλλά και η ύπαρξη ενός συγκρουσιακού πλαισίου εντός του οποίου λαμβάνονται οι αποφάσεις και όχι βάσει συναινετικών χαρακτηριστικών, ως στοιχείο και παράμετρος κοινωνικής συνοχής. Επίσης, η ασυνέπεια, η ασυνέχεια και οι χρόνιες αντιφάσεις είναι από τους βασικούς λόγους της αναπαραγωγής των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και της διόγκωσης των ιδιωτικών δαπανών της ελληνικής οικογένειας για την κάλυψη βασικών εκπαιδευτικών αναγκών. Επιπρόσθετο στοιχείο που επιβαρύνει το όλο κλίμα η έλλειψη εμπιστοσύνης, ως κύριο δομικό χαρακτηριστικό του κοινωνικού κεφαλαίου. Η αποτυχία της εκπαιδευτικής πολιτικής δεν μπορεί να ιδωθεί ως αποτυχία μιας παραμέτρου του ευρύτερου πεδίου της πολιτικής, αλλά είναι αποτυχία ευρύτερων διαστάσεων και συνεπειών, είναι αποτυχία ολόκληρης της κοινωνίας. Η μοναδική αισιόδοξη νότα σε αυτό το ανέλπιδο πλαίσιο είναι η διαπίστωση του προβλήματος-προβλημάτων. Αυτό και μόνο εμπεριέχει μία νότα ελπίδας η οποία μπορεί να λειτουργήσει ως εφιαλτήριο για μελλοντικές ενέργειες. Η επισήμανση ότι ο χώρος της εκπαίδευσης, ως χώρος και ιδεολογικών συγκρούσεων, δημιουργεί τέτοιου είδους «δυσλειτουργίες» δεν δικαιολογεί, εξαιτίας των αναμενόμενων ιδεολογικών διαφοροποιήσεων, την ελλειμματική δράση της πολιτείας ως συντεταγμένης οντότητας με σκοπούς, στόχους και προοπτική. Ευελπιστώντας ότι θεσμοί, φορείς, πρόσωπα, που έχουν ρόλο και λόγο, θα ενεργοποιηθούν και θα αποτρέψουν μία περαιτέρω υποβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης.

Αναφορές

- Αλεξίου, Θ. (2009). Βίωμα, σχολική γνώση και αναλυτικό πρόγραμμα. *Αντιτετράδια της Εκπαίδευσης*, 88, 79-92.
- Apple, M. (2008). *Επίσημη γνώση*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Beqiri, E. & Tahiri, M. (2014). An Effective Use of Information and Communication Technology in Education Systems of Countries in South-East Europe, *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 3, 2, 91-102. Doi:10.5901/ajis.2014.v3n2p91
- Bernstein, B. (1990). *Class codes and control. The structuring of pedagogic discourse*, v. IV. Routledge & Kegan Paul.
- Bernstein, B. (2000). *Pedagogy, Symbolic Control and Identity, Theory, research, critique*, revised ed. USA: Rowman & Littlefield Publishers.
- Γληνός, . (1912). Δελτίο του Εκπαιδευτικού ομίλου, τόμ. Β΄. Αθήνα.
- Δαρόπουλος, Α. (2010). *Διαφορικές Προσεγγίσεις στο Δημοτικό Σχολείο: Προβληματισμοί και προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Κ. Σφακιανάκη.
- Καραποστόλης, Β. (2011). Διδάσκοντας μέσα στην κρίση. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 134-135, Α΄- Β΄, 193-209
- Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, Γ. (1995). *Εκπαιδευτική πολιτική και πρακτική, κοινωνιολογική ανάλυση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Λάμνιαν, Κ. (2002). *Κοινωνιολογική θεωρία και εκπαίδευση: Διακριτές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Μεταίχιμιο.
- Λάμνιαν, Κ. & Τσατσαρώνη, Α. (1998-1999). Οι διαδικασίες αναπλαισίωσης στην πορεία παραγωγής της σχολικής γνώσης: Προϋποθέσεις για την αλλαγή των σχολικών πρακτικών. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 103/1998, 73-80 & 104/1999, 70-77.
- Λάμνιαν, Κ. & Τσατσαρώνη, Α. (1999). Σχολική γνώση και πρακτικές αξιολόγησης: Ο ρόλος τους σε σχέση με την αποτυχία στο σχολείο και τον κοινωνικό αποκλεισμό. *Πρακτικά του Η' Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου: «Σχολική Αποτυχία και Κοινωνικός Αποκλεισμός: αιτίες, συνέπειες, αντιμετώπιση»*. Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος - Σχολή Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Λυγερός, Στ. (2011). *Από την κλεπτοκρατία στη χρεοκοπία*. Αθήνα: Πατάκη.
- Mitsopoulos, M. & Pelagidis, T. (2011). *Understanding the Crisis in Greece. From Boom to Bust*. London: Palgrave Macmillan.
- Μπαλούρδος, . (2011). Επιπτώσεις της κρίσης στη φτώχεια και στον οικονομικό αποκλεισμό: αρχικές μετρήσεις και προσαρμοστικές πολιτικές. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 134-135, Α' - Β', 165-192.
- Πολυχρονόπουλου, Π. (1980). *Παιδεία και πολιτική στην Ελλάδα, κριτική ανάλυση και αξιολόγηση των ιδεολογικών και γνωστικών λειτουργιών του σχολικού συστήματος 1950-1975*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Petrakis, P. (2012). *The Greek Economy and the Crisis. Challenges and Responses*. Springer.
- Σκλάβος, . (2014). Οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης στην ελληνική τυπική εκπαίδευση. Μεταπτυχιακή διπλωματική. Πανεπιστήμιο Πάτρας.
- Trowler, P. (2003). *Education Policy*. London: Routledge.
- Φραγκούλης, Γ. (2010). Η έλλειψη εμπιστοσύνης και η ουτοπία της συναίνεσης στην εκπαιδευτική πολιτική. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 132-133, Β' - Γ', 147-170.